

7. Сайты почтовых администраций мира [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.belpost.by/info/post-world/>.
8. ТАСС Телеком. Крупнейшие сотовые компании мира в 2010 г. [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://tasstelecom.ru/table/2398>.
9. Тенденции в реформировании электросвязи 2010–2011 гг. Международный союз электросвязи [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://www.itu.int/dms_pub/itu-d/opb/reg/D-REG-TTR.12-2010-SUM-PDF-R.pdf.
10. Штрик А. А. Информационно-коммуникационные технологии в современном мире / А. А. Штрик // Информационные технологии. – 2003. – № 5. – С. 2–32.
11. Як Європейці спілкуються в Інтернеті // Євробюлетень. – 2011. – № 1. – С. 24.
12. European Commission. Eurostat. Information society statistics [Electronic resource]. – Mode of access : http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/information_society/data/database.
13. Measuring the Information Society. International Telecommunication Union [Electronic resource]. – Mode of access: http://www.itu.int/ITU-D/ict/publications/idi/material/2011/MIS_2011_without_annex_5.pdf.
14. Subscriber figure for Operators of Europe [Electronic resource]. – Mode of access : http://www.mobileisgood.com/subscriber_numbers.php?region_id=3.

Адреса для листування:

43021, м. Луцьк, вул. Винниченка, 28, кімн. 4.

Статтю подано до редколегії
21.09.2012 р.

УДК 911.3:324(43)

О. О. Пасхалова – студентка 6 курсу факультету міжнародних відносин Волинського національного університету імені Лесі Українки;
В. Й. Лажнік – кандидат географічних наук, доцент кафедри країнознавства і міжнародних відносин Волинського національного університету імені Лесі Українки

Просторові особливості розстановки партійно-політичних сил на сучасному етапі розвитку Федеративної Республіки Німеччини

*Роботу виконано на кафедрі країнознавства
і міжнародних відносин ВНУ ім. Лесі Українки*

Аналізуються вибори до бундестагу ФРН у 1994–2009 рр. Зроблено порівняльний аналіз виборів, а також описано розстановку політичних сил у країні після кожних парламентських виборів. Наведено результати виборів до бундестагу в територіальному розрізі. Виявлено електоральну прихильність до різних політичних партій у федеральних землях.

Ключові слова: парламентські вибори, бундестаг, партія, федеральні землі, виборці, електоральна прихильність.

Пасхалова О. А., Лажник В. И. Пространственные особенности расстановки партийно-политических сил на современном этапе развития Федеративной Республики Германии. Анализируются выборы в бундестаг ФРГ в 1994–2009 гг. Сделан сравнительный анализ выборов, а также описана расстановка политических сил в стране после каждых парламентских выборов. Наведены результаты выборов в бундестаг в территориальном разрезе. Выведены электоральные предпочтения к разным политическим партиям по федеральным землям.

Ключевые слова: парламентские выборы, бундестаг, партия, федеральные земли, избиратели, электоральное предпочтение.

Paskhalova O. O., Lazhnik V. Y. Dimensional Specialty of Dislocation of Political Forces on Present Stage of Development of Federal Republic of Germany. Elections in Bundestag of German Federal Republic in 1994–2009 are analyzed. The comparative analysis of elections is done, and also placing of political forces in a country after

© Пасхалова О. О., Лажнік В. Й., 2012

every parliamentary elections is described. The results of elections in Bundestag in a territorial aspect are pointed. Elektoral preferences of different political parties on federal lands are exposed.

Key words: parliamentary elections, Bundestag, party, federal lands, electors, elektoral preferences.

Постановка наукової проблеми та її значення. Актуальність дослідження розстановки партійно-політичних сил у високорозвинених державах світу зумовлена тим, що результати виборів до законодавчих органів влади визначають електоральні симпатії виборців і резонанс змін у внутрішньополітичному житті багатьох країн. Це стосується й Федеративної Республіки Німеччини як провідної держави Західної Європи, де демократичність і федералізм є основними атрибутами державної влади. ФРН – демократична держава, де воля народу виражається в підтримці тих політичних сил, які у своїх програмних документах відстоюють національні інтереси, намагаються розв’язувати актуальні соціально-економічні проблеми та чітко декларують основні засади внутрішньої й зовнішньої політики держави. Аналіз парламентських виборів за роки після об’єднання Німеччини дає змогу прослідкувати зміни в розстановці партійно-політичних сил у країні, симпатії громадян до тих чи інших партій і рухів у різних регіонах держави. Партійно-політична система Німеччини є багатопартійною, проте характерна постійна політична боротьба двох провідних партій, які на практиці доводять свою дієву результативність, що може слугувати прикладом для розвитку партійно-політичної системи України.

Аналіз останніх публікацій із цієї проблеми. Особливості результатів парламентських виборів із часів об’єднання ФРН можна прослідкувати на сторінках періодичних видань, а також у працях вітчизняних учених, таких як А. Кудряченко, який описав парламентську систему ФРН [11], С. Рудича [13], Т. Сильної [14], а також іноземних науковців. Зокрема, це дослідження Н. Павлова, де висвітлено поразку християнських демократів 1998 р. і прихід до влади нової коаліції «червоно-зелених» на чолі з Г. Шредером [12], М. Діманіса, який описує результати парламентських виборів 1994 р. [7] та В. Ієрусалимського, котрий характеризує партійний ландшафт напередодні парламентських виборів 2009 р. [8]. Основу для аналізу парламентських виборів у ФРН становлять статистичні дані з інтернет-джерел [2–5; 15–17]. Однак у сучасній вітчизняній суспільно-географічній літературі питання розстановки партійно-політичних сил і територіальної диференціації електоральних уподобань населення практично не висвітлені. Тому темою цієї статті обрано специфіку розстановки партійно-політичних сил у ФРН на основі аналізу даних електоральної статистики за останні два десятиліття.

Мета дослідження – вивчити територіальні особливості розстановки партійно-політичних сил на сучасному етапі розвитку Федеративної Республіки Німеччини за результатами виборів до бундестагу – головного представницького органу двопалатного парламенту Німеччини.

Основні завдання дослідження:

- з’ясувати особливості розстановки партійно-політичних сил у ФРН за результатами виборів до бундестагу в 1994–2009 рр.;
- провести порівняльний аналіз результатів парламентських виборів за роки після об’єднання Німеччини;
- виявити зміни у внутрішньополітичному житті німецької держави протягом досліджуваних років.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. Федеративна Республіка Німеччина – високорозвинена країна не тільки в економічному плані, про що свідчать обсяги виробництва рівень ВВП, рівень ВВП на душу населення, рівень інфляції та інші показники, а й у політичному плані. Рівень розвитку суспільства, політичний плюралізм, демократичний характер виборів дають підстави стверджувати і про політичну стабільність у цій країні. Виборча система в Німеччині є змішано-зв’язаною на основі всезагального, прямого, рівного, таємного й вільного волевиявлення виборців. Кандидатів на виборні посади висувають політичні партії. Основна політична боротьба в країні за владні повноваження розгортається під час виборчих кампаній до нижньої палати парламенту – бундестагу, депутати якого обираються народом кожні чотири роки. У кожного виборця на виборах до бундестагу є два голоси. Перший голос дає право на вибір кандидата у своєму виборчому округу, а другий – на вибір земельного списку політичних партій, які беруть участь у парламентських виборах. Політичні партії, щоб потрапити в парламент, повинні набрати не менше 5 % голосів виборців по країні (прохідний бар’єр). Малим політичним

партіям важко потрапити в парламент, оскільки, щоб отримати депутатське місце в бундестазі, потрібно подолати 5 % поріг по всій країні або отримати перемогу як мінімум у трьох одномандатних округах. В електоральному процесі країни вирішальне значення мають другі голоси виборців, адже політичні партії, які отримали перемогу у великій кількості виборчих округів, порівняно з передбаченим 5 % бар'єром «другого голосу», то такі партії отримують ще й додаткові мандати за рахунок тих партій, які не подолали 5 % прохідний бар'єр. Суть пропорційної системи виборів за земельними списками полягає в тому, щоб усі без винятку партії розподілялися пропорційно до відданих за них голосів. Кількість депутатських місць, отриманих політичною партією, яка пройшла в бундестаг, визначається пропорційно до кількості голосів, поданих за її список, й обчислюється за методом Сент-Лаго. Ці місця заповнюються тими кандидатами від партії, які отримали перемогу у своїх одномандатних округах. Якщо таких кандидатів менше, ніж отриманих партією мандатів, то незаповнені депутатські місця розподіляються згідно з партійним списком. Якщо ж кандидатів від партії, які перемогли в одномандатних округах, більше, ніж загальна кількість мандатів, отриманих партією, то для таких кандидатів у бундестаг вводять додаткові місця. Тому в бундестазі ФРН засідає різна кількість депутатів у різних легіслатурні періоди. Так, після виборів 1994 р. кількість депутатських місць становила 672. У наступні легіслатурні періоди їх кількість зменшувалася й після виборів 2005 р. скоротилася до 614 місць, а після виборів 2009 р. – зросла до 622 місць [6].

Після об'єднання Німеччини, як і раніше, основна політична боротьба в країні ведеться між двома політичними силами – консервативним блоком двох парій Християнсько-демократичного й Християнсько-соціалістичного союзів (ХДС/ХСС) та Соціал-демократичною партією Німеччини (СДПН). Інші політичні партії відіграють меншу роль у політичному житті країни, проте їх роль є великою під час формування коаліцій, оскільки обидві провідні політичні сили (ХДС/ХСС і СДПН) в останні два десятиліття самостійно не можуть сформувати правлячу більшість у бундестазі без інших партій і змушені створювати коаліції з малими партіями.

Таблиця 1

Результати пропорційного голосування за основні політичні партії за землями на виборах до бундестагу ФРН у 1994 та 1998 рр.*

Федеральна земля	ХДС/ХСС, %		ВДП, %		Партія «зелених», %		ПДС «ліві», %		СДПН, %	
	1994	1998	1994	1998	1994	1998	1994	1998	1994	1998
Баден-Вюртенберг	43,3	37,8	9,9	8,8	9,6	9,2	0,8	1,0	30,7	35,6
Баварія	51,2	47,7	6,4	5,1	6,3	5,9	0,5	0,7	29,6	34,4
Берлін	31,4	23,7	5,2	4,9	10,2	11,3	14,8	23,7	34	37,8
Бранденбург	28,1	20,8	2,6	2,8	2,9	3,6	19,3	20,3	45,1	43,5
Бремен	30,2	25,4	7,2	5,9	11,1	11,3	2,7	2,4	45,5	50,2
Гамбург	34,9	30,0	7,2	6,5	12,6	10,8	2,2	2,3	39,7	45,7
Гессен	40,7	34,7	8,1	7,9	9,3	8,2	1,1	1,5	37,2	41,6
Мекленбург-Передня Померанія	38,5	29,3	3,4	2,2	3,6	2,9	23,6	23,6	28,8	35,3
Нижня Саксонія	41,3	34,1	7,7	6,4	7,1	5,9	1,0	1,0	40,6	49,4
Північний Рейн-Вестфалія	38,0	33,8	7,6	7,3	7,4	6,9	1,0	1,2	43,1	46,9
Рейнланд-Пфальц	43,8	39,1	6,9	7,1	6,2	6,1	0,6	1,0	39,4	41,3
Саар	37,2	31,8	4,3	4,7	5,8	5,5	0,7	1,0	48,8	52,4
Саксонія	48,0	32,7	3,8	3,6	4,8	4,4	16,7	20,0	24,3	29,1
Саксонія-Анхальт	38,8	27,2	4,1	4,1	3,6	3,3	18,0	20,7	33,4	38,1
Шлезвіг-Гольштейн	41,5	35,7	7,4	7,6	8,3	6,5	1,1	1,5	39,6	45,4
Тюрингія	41,0	28,9	4,1	3,4	4,9	3,9	17,2	21,2	30,2	34,5
Частка голосів загалом по країні, %	41,4	35,1	6,9	6,2	7,3	6,7	4,4	5,1	39,6	40,9

* Складено за: [2; 3].

У кінці XX ст. ФРН пережила суспільно-політичну й економічну кризу, яка назріла після об'єднання двох частин німецької нації в 1990 р. Після виборів 1998 р. в політичному житті країни

відбулися зміни, пов'язані з приходом до влади нової коаліції Соціально-демократичної партії Німеччини (СДПН), Партії демократичного соціалізму (ПДС) і Партії «зелених» (червоно-зелена коаліція). СДПН завдячувала виходу із довготривалого застою своєму новому лідеру Г. Шредеру, політичними лозунгами якого стали «рішучий курс на консолідацію». І якщо колись лозунгом німецького канцлера Г. Коля була «коаліція центру», то лозунгом Г. Шредера стала політика «нового центру». Головним завданням нової влади стала боротьба з безробіттям і проведення широко-масштабної соціально-економічної реформи [12].

У 1994 і в 1998 рр., як і раніше, головними суперниками за голоси виборців були блок ХДС/ХСС, з одного боку, і СДПН – з іншого. У 1994 р. переміг блок ХДС/ХСС на чолі з Г. Колем, набравши 41,4 % голосів, тоді як СДПН набрала 39,6 %. Проте вже в 1998 р. СДПН вийшла в лідери виборчого процесу, набравши 40,9 % голосів виборців, тоді як блок ХДС/ХСС отримав лише 35,1 % (табл. 1). У 1998 р. блок ХДС/ХСС утратив лідируючі позиції, які він займав у 1994 р. у таких федеральних землях, як Гессен, Мекленбург-Передня Померанія, Нижня Саксонія, Рейнланд-Пфальц, Саксонія, Шлезвіг-Гольштейн, Тюрингія (рис. 1).

У розстановці партійно-політичних сил у країні в 1994 і 1998 рр. спостерігалася чітка просторова диференціація. У 1994 р. блок ХДС/ХСС домінував у таких землях, як Баварія, Баден-Вюртенберг, Тюрингія, Саксонія, Шлезвіг-Гольштейн, Мекленбург-Передня Померанія та ін. (рис. 1.). Проте в 1998 р. партійна ситуація в державі змінилася на користь СДПН, які захопили лідерство в північних землях, де раніше проявлялася прихильність Союзу християнських демократів, а також утвердила свої позиції СДПН у таких землях, як Нижня Саксонія, Гессен, Саар і на півночі землі Північний Рейн-Вестфалія (рис. 2). Традиційним оплотом блоку ХДС/ХСС залишалася Баварія.

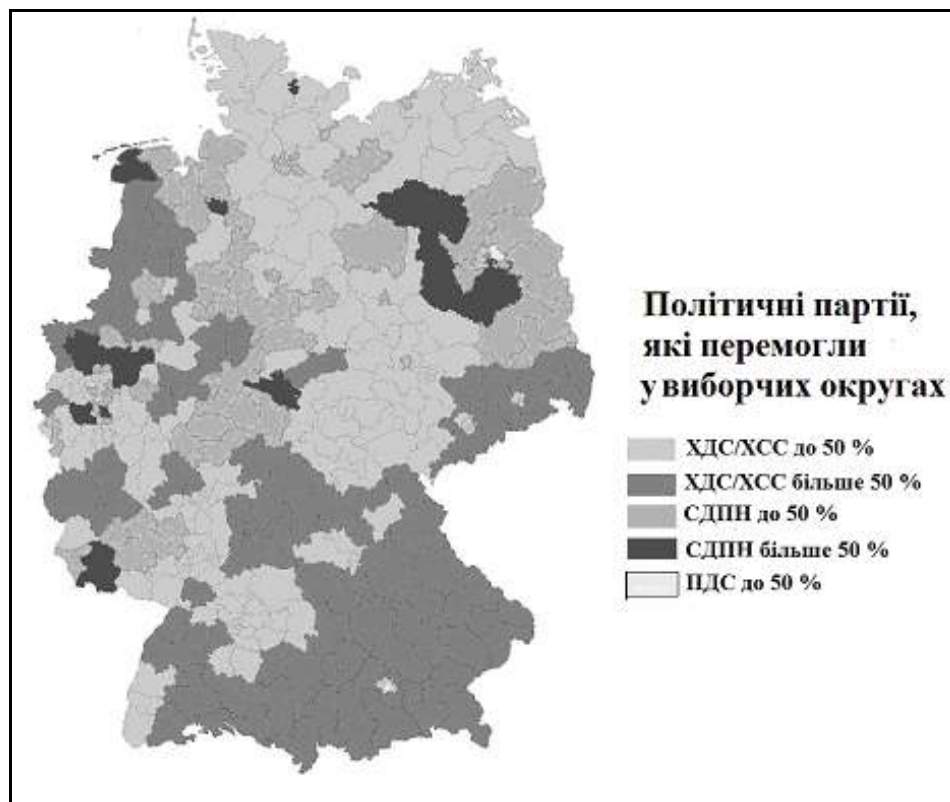

Рис. 1. Результати виборів до бундестагу ФРН у виборчих округах у 1994 р.

На початку третього тисячоліття ФРН зіткнулась із серйозними проблемами в економічному житті: у 2001 р. економічний ріст становив лише 0,5 %, а безробіття торкнулося 4,5 млн жителів країни. Незважаючи на деякі покращення в цій сфері, кардинальних зрушень не відбулося, що ускладнювало позицію коаліції СДПН – Партія «зелених»/ПДС у передвиборній гонці літом–восени 2002 р. [12].

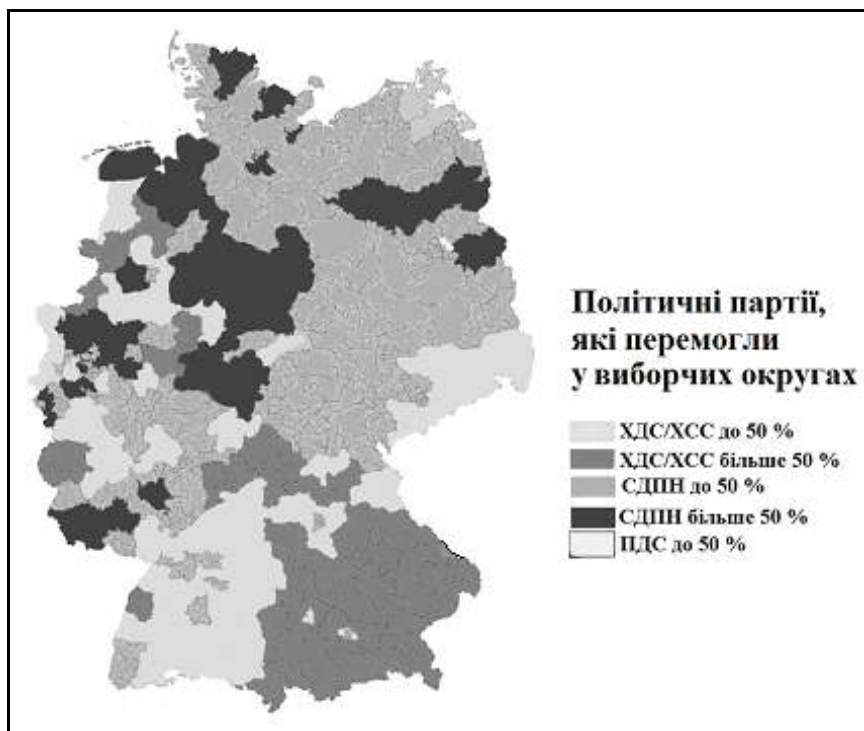

Рис. 2. Результати виборів до бундестагу ФРН у виборчих округах у 1998 р.

22 вересня 2002 р. відбулися чергові вибори до бундестагу й результат був очікуваний. Політичний блок ХДС/ХСС набрав таку ж кількість голосів, що й СДПН, по 38,5 % голосів усіх виборців, проте канцлеру вдалося зберегти свою позицію за рахунок голосів Партії “зелених” і ПДС. Партійний блок ХДС/ХСС повернув собі перевагу в Рейнланд-Пфальці та збільшилася прихильність до блоку в Баден-Вюртенберзі, Баварії й Саксонії (табл. 2).

Після виборів 2002 р. ситуація в країні не покращилася. Борги федерації збільшились із 576,7 млрд євро у 1998 р. до 697,5 млрд євро у 2004 р. У 2004 р. безробіття торкнулося 6294 осіб. Тому на кінець 2004 р. не дивно, що СДПН утратила свої позиції в багатьох землях на користь християнських демократів.

22 травня 2005 р. відбулися вибори до органів місцевого самоврядування у федеральних землях. За останні 39 років СДПН уперше прогнала вибори в ландтаг у своїй традиційній вотчині – Північному Рейні-Вестфалії. Відтоді в бундесраті 11 із 16 прем’єр-міністрів земель стали представляти опозиційний блок ХДС/ХСС. У той же вечір федеральний канцлер Г. Шредер заявив про проведення позачергових виборів до бундестагу 18 вересня 2005 р. [12].

Дострокові вибори проходили у ФРН не вперше, проте мали низку відмінностей. Останні успіхи ХДС/ХСС на земельних виборах були не стільки заслугою самого блоку, а скільки результатом незадоволення населення реформами правлячої коаліції та їх наслідками. Сенсацією цих виборів стала перемога блоку ХДС/ХСС на чолі з Ангелою Меркель – головою ХДС. Уперше політична партія, очолювана жінкою, перемогла на виборах у ФРН. Блок ХДС/ХСС переміг СДПН лише на 1 %, набравши 35,2 % голосів усіх виборців (табл. 2). Перемогу блоку, як і на попередніх виборах, забезпечили землі Баден-Вюртенберг і Баварія, які були завжди оплотом християнських демократів і християнських соціалістів, де вони набрали по 39,2 % і 49,2 % голосів, відповідно.

Хоча в Рейнланд-Пфальці та Саксонії християнські демократи й отримали більшу кількість голосів, аніж СДПН, проте, порівняно з 2002 р., де блок ХДС/ХСС набрав 40,2 % і 33,6 %, відповідно, кількість голосів у 2005 р. скоротилася до 36,9 % і 30 % (табл. 2). Слід зауважити, що після цих виборів у країні з’явилася нова політична сила, так звана Ліва партія (Die Linkspartei). Вона сформована з членів колишньої соціалістичної партії НДР і відколотого від СДПН лівого крила на чолі з колишнім головою Оскаром Лафонтемом, який був не згідний із центристською політикою Г. Шредера.

Таблиця 2

**Результати пропорційного голосування за основні політичні партії
за землями на виборах до бундестагу ФРН у 2002 та 2005 рр.***

Федеральна земля	ХДС/ХСС, %		ВДП, %		Партія «зелених», %		ПДС «ліві», %		СДПН, %	
	2002	2005	2002	2005	2002	2005	2002	2005	2002	2005
Баден-Вюртенберг	42,8	39,2	7,8	11,9	11,4	10,7	0,9	3,8	33,5	30,1
Баварія	58,6	49,2	4,5	9,5	7,6	7,7	0,7	3,4	26,1	25,5
Берлін	25,9	22,0	6,6	8,2	14,6	13,7	11,4	16,4	36,6	34,3
Бранденбург	22,3	20,6	5,8	6,9	4,5	5,1	17,2	26,6	46,4	35,8
Бремен	24,5	22,8	6,7	8,1	15,0	14,3	2,3	8,4	48,6	42,9
Гамбург	28,1	28,9	6,8	9,0	16,2	14,9	2,1	6,3	42	38,7
Гессен	37,1	33,7	8,2	11,7	10,7	10,1	1,3	5,3	39,7	35,6
Мекленбург- Передня Померанія	30,3	29,6	5,4	6,3	3,5	4,0	16,3	23,7	41,7	31,7
Нижня Саксонія	34,5	33,6	7,1	8,9	7,3	7,4	1,0	4,3	47,8	43,2
Північний Рейн- Вестфалія	35,1	34,4	9,3	10,0	8,9	7,6	1,2	5,2	43,0	40,0
Рейнланд-Пфальц	40,2	36,9	9,3	11,7	7,9	7,3	1,0	5,6	38,2	34,6
Саар	35,0	30,2	6,4	7,4	7,6	5,9	1,4	18,5	46,0	33,3
Саксонія	33,6	30,0	7,3	10,2	4,6	4,8	16,2	22,8	33,3	24,5
Саксонія-Анхальт	29,1	24,7	7,6	8,1	3,4	4,1	14,4	26,6	43,2	32,7
Шлезвіг-Гольштейн	36,0	36,4	8,0	10,1	9,4	8,4	1,3	4,6	42,9	38,2
Тюрингія	29,4	25,7	5,4	7,9	4,3	4,8	17,0	26,1	39,9	29,8
Частка голосів загалом по країні, %	38,5	35,2	7,4	9,8	8,6	8,1	4,0	8,7	38,5	34,2

* Складено за: [4; 5].

Наступна виборча кампанія припала на 2009 р., який для історії Німеччини був бурхливим на різноманітні політичні події. Окрім виборів до парламенту ФРН, пройшли також вибори до Європарламенту й місцевих органів влади у федеральних землях – ландтагів. У парламентських виборах 2009 р. брали участь 27 політичних партій. 62,2 млн громадян ФРН, які мали право голосу, обирали депутатів бундестагу. На вибори прийшло 70,8 % виборців, занесених до списків. На одне депутатське місце в бундестазі в середньому претендувало шість кандидатів [9].

На парламентських виборах у 2009 р. спостерігалася чітка закономірність, що правлячі партії ХДС і ХСС почали втрачати свої позиції. Якщо у 2005 р. вони отримали разом 35,2 %, то у 2009 р. – 33,8 % голосів. Правляча до 2005 р. СДПН отримала також меншу кількість голосів у 2009 р. (23,0 %), порівняно з 2005 р., коли соціал-демократів підтримали 34,2 % виборців країни (табл. 3). Це – найгірший показник для соціал-демократів за післявоєнний період із 1949 р. і найбільш глибоке падіння, пережите партією у ФРН за один легіслатурний період. Один із факторів, який вплинув на поразку СДПН, – це слабкість партії через зміну партійного керівництва, яке змінювалося чотири рази в період 2005–2009 рр. Незначну кількість голосів отримали й «зелені» (10,7 %) – традиційні союзники СДПН. Інші партії, які не набрали більше 5 % голосів, потрібних для проходження в парламент країни, разом отримали всього 6 % голосів виборців [10]. Проте найбільш успішною серед «малих» партій стала створена недавно Партія піратів, яка виступає за лібералізацію закону про авторське право й додаткові гарантії прав громадян на недоторканість особистого життя. За неї проголосували 1,9 % виборців країни.

Помітним є збільшення розриву між постійними конкурентами ХДС/ХСС та СДПН у кількості отриманих голосів виборців по країні з 1 % у 2005 р. до 4,3 % – у 2009 р. Блок ХДС/ХСС, здобувши умовну перемогу над СДПН, сформував правлячу («чорно-жовту») коаліцію з вільними демократами, якій нині належить 332 депутатських місць у бундестазі проти 290 місць у всіх лівих партій, разом узятих. Найбільшу кількість депутатських місць отримав Християнсько-демократичний союз (173 місця в округах і 21 місце – за партійним списком). ХСС отримав 45 депутатських місць, а вільні демократи – 93 місця (усі за партійним списком), що на 32 місця

більше, ніж у 2005 р. СвДП була постійним політичним партнером ХДС/ХСС і «молодшою правлячою партією» й раніше (у 1982–1998 рр.), коли при владі в Німеччині був Гельмут Коль. Тепер ця партія знову повернулася до влади, яку вона ділила до 1998 р. саме з ХДС/ХСС.

Характерною особливістю останніх виборів до німецького парламенту є збільшення частки голосів таких малих партій, як ВДП (Вільна демократична партія), лівих політичних сил та Партії «зелених». У 2005 р. вони набрали 9,8 %, 8,7 % і 8,1 % голосів, відповідно, а у 2009 р. кількість голосів, відданих за ці партії, стрімко зросла до 14,6, 11,9 і 10,7 %, відповідно (табл. 3). Значно збільшилася електоральна підтримка такої партії, як Ліва. У 2009 р. за неї проголосувало 11,9 % виборців (у 2005 р. – 8,7 %, коли її кандидати вперше отримали місця в бундестазі), що дало змогу отримати на 22 депутатських місця більше, ніж у 2005 р. (у 2009 р. загалом 76 місць). Причому «ліві» здобули перемогу в 16 виборчих округах. Помітним є те, що «лівих» виборці підтримали не тільки в східних, а й у західних федеральних землях. На території колишньої НДР «ліві» впевнено випередили СДПН, отримавши 27,4 % голосів, ставши другою за впливом партією регіону після ХДС, який набрав 29,9 % голосів (СДПН отримала 17,8 %, СвДП – 10,8 %, «Зелені» – 8,2 %) [10]. Загалом на федеральному рівні склалася така розстановка політичних сил, коли роль і вагомість «народних партій», як називають себе ХДС/ХСС і СДПН, перестає бути домінуючою і всеохоплюючою.

Консервативний блок ХДС/ХСС, маючи значу перевагу у 2005 р. (табл. 2) у таких федеральних землях, як Баварія, Баден-Вюртенберг, Гамбург, Гессен, Нижня Саксонія, Північний-Рейн-Вестфалія, Рейнланд-Пфальц, Саксонія-Анхальт, у 2009 р. отримала меншу підтримку виборців у цих землях і по країні. В окремих виборчих округах у землях Баварія, Баден-Вюртемберг, Північний Рейн-Вестфалія і Шлезвіг-Гольштейн блок ХДС/ХСС утратив підтримку виборців на 3 % і більше, порівняно з виборами 2005 р., проте збільшив прихильність електорату в таких землях, як Берлін, Бранденбург, Бремен, Мекленбург-Передня Померанія, Саар, Саксонія, Тюрингія, в окремих округах Гессену й Нижньої Саксонії. Зокрема, істотна зміна в кількості голосів була саме в Саксонії, де блок цих двох партій отримала на 5,6 % більше голосів, порівняно з попередніми виборами.

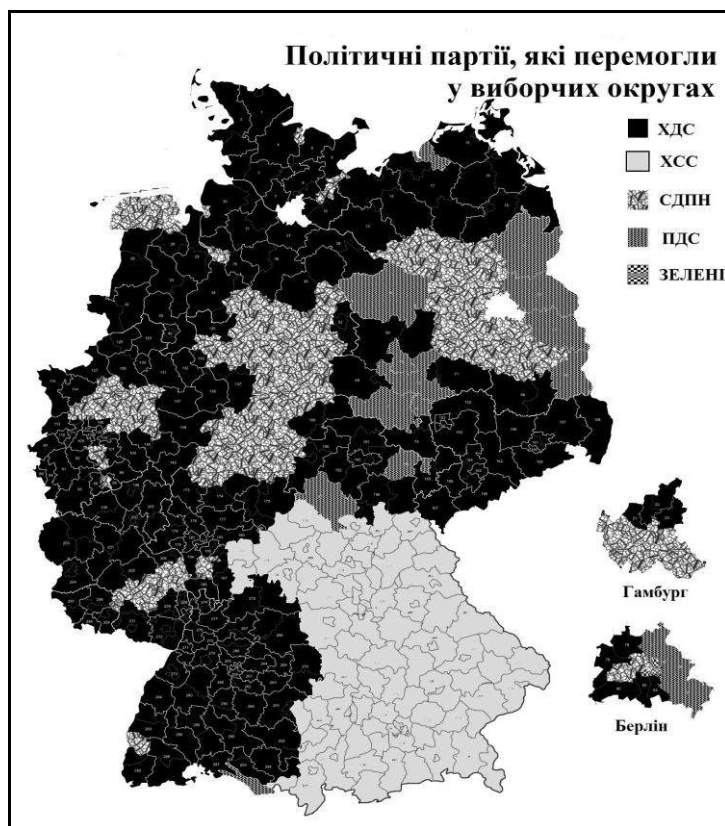

Рис. 3. Результати парламентських виборів до бундестагу ФРН у виборчих округах у 2009 р.

У 2009 р. завдяки своєму електорату політичний блок двох партій ХДС/ХСС усе ж таки переміг інші політичні партії й набрав найбільшу кількість голосів у таких федеральних землях, як Баден-Вюртенберг, Баварія, Берлін, Гамбург, Гессен, Мекленбург-Передня Померанія, Нижня Саксонія, Північний-Рейн-Вестфалія, Рейнланд-Пфальц, Саар, Саксонія, Саксонія-Анхальт, Шлезвіг-Гольштейн і Тюрингія (рис. 3). Баварія продовжувала залишатися традиційним оплотом блоку ХДС/ХСС, який підтримали 42,6 % виборців цієї федеральної землі. У Баварії консерватори представлені не ХДС, а ХСС. Найменшу електоральну отримав підтримку цей партійний блок мав у Берліні (22,8 %), Бремені й Бранденбурзі (табл. 3). СДПН утратила значну частину свого електорату в багатьох виборчих округах (майже 11 % голосів по країні) й зуміла обійти союз ХДС/ХСС лише в Бремені, набравши там 30,3 % голосів усіх виборців [5; 6].

Таблиця 3

**Результати пропорційного голосування за політичні партії
за землями на виборах до бундестагу ФРН у 2009 р.***

Федеральна земля	ХДС/ХСС, %	ВДП, %	Партія «зелених», %	ПДС «ліві», %	СДПН, %	Інші партії, %
Баден-Вюртенберг	34,4	18,8	13,9	7,2	19,3	6,3
Баварія	42,6	14,7	10,8	6,5	16,8	8,6
Берлін	22,8	11,5	17,4	20,2	20,2	7,9
Бранденбург	23,6	9,3	6,1	28,5	25,1	7,4
Бремен	23,9	10,6	15,4	14,2	30,3	5,6
Гамбург	27,9	13,2	15,6	11,2	27,4	4,7
Гессен	32,2	16,6	12,0	8,5	25,6	5,1
Мекленбург-Передня Померанія	33,2	9,8	5,5	29,0	16,6	5,9
Нижня Саксонія	33,2	13,3	10,7	8,6	29,3	4,9
Північний Рейн-Вестфалія	33,1	14,9	10,1	8,4	28,5	5,0
Рейнланд-Пфальц	35,0	16,6	9,7	9,4	23,8	5,5
Саар	30,7	11,9	6,8	21,2	24,7	4,7
Саксонія	35,6	13,3	6,7	24,5	14,6	5,3
Саксонія-Анхальт	30,1	10,3	5,1	32,4	16,9	5,2
Шлезвіг-Гольштейн	32,2	16,3	12,7	7,9	26,8	4,1
Тюрингія	31,2	9,8	6,0	28,8	17,6	6,6
Частка голосів загалом по країні, %	33,8	14,6	10,7	11,9	23,0	6,0

* Складено за: [6].

На подив усіх політичних аналітиків, у федеральній землі Бранденбург у 2009 р. перемогли ліві політичні сили, набравши 28,5 % голосів, обійшовши СДПН і блок ХДС/ХСС. Ліві ж партії значно випередили СДПН у 2009 р., порівняно з 2005 р., у таких федеральних землях, як Мекленбург-Передня Померанія, Саксонія, Саксонія-Анхальт, Тюрингія (табл. 3). Партія «зелених» отримала найбільшу підтримку в Берліні, Гамбурзі й Бремені, а також у Баден-Вюртемберзі та Шлезвіг-Гольштейні.

Отже, останні вибори в бундестаг Німеччини показали, що зростає популярність малих партій і їх фактичне зближення з «великими партіями». Проявляється тенденція до того, що великим партіям у майбутньому буде все складніше створювати коаліції з одним малим партнером і все більшу перспективу будуть мати «троїсті союзи» однієї великої й двох малих партій.

Висновки й перспективи подальших досліджень. Отже, розстановка політичних сил у Німеччині в останні роки характеризується активною участю в політичному процесі п'яти основних партій при значному домінуванні двох (ХДС/ХСС і СДПН), що засвідчує тенденцію до формування багатопартійної системи в країні й зростання політичної вагомості дрібних партій. Проте лідерство за кількістю місць у парламенті належить двом політичним силам – Соціально-демократичній партії Німеччини й партійному блоку Християнсько-демократичного та Християнсько-соціального союзів, які домінують у політичному процесі та визначають основні напрями внутрішньої й зовнішньої політики країни. Вибори 2005 і 2009 рр. закріпили позицію ХДС/ХСС на чолі з таким політичним

лідером, як Ангела Меркель. Прогноз на розвиток майбутніх подій щодо розстановки партійно-політичних сил у Німеччині нині зробити важко. На майбутні парламентські вибори, які відбудуться у країні восени 2013 р., вплинуть не лише внутрішньополітичні та внутрішньоекономічні фактори, а й зовнішні, зумовлені безперечним лідерством ФРН у Євросоюзі, а також позицією євро відносно долара й залежністю його курсу від стану німецької економіки. Про деяку нестабільність у політичному житті свідчить наростання прихильності до нинішньої опозиційної СДПН, а також її перемога на останніх виборах до ландтагу найбільшої за чисельністю землі Північний Рейн-Вестфалія. Тому можна зробити припущення про майбутню зміну керівництва в Німеччині та про прихід до влади соціал-демократів, які нині перебувають в опозиції. 18 жовтня 2012 р. вже розпочалася передвиборна боротьба, оскільки в бундестазі відбулася «політична дуель» між двома претендентами на пост майбутнього федерального канцлера – Ангелою Меркель і Песром Штайнбрюком – лідером нинішньої опозиційної Соціал-демократичної партії Німеччини [1]. Соціологічні опитування показують, що основна боротьба на парламентських виборах 2013 р. знову розгорнеться саме між цими політичними партіями. У подальших дослідженнях доцільно провести детальніший аналіз парламентських виборів у розрізі виборчих округів ФРН і порівняти розстановку сил у бундестазі та ландтагах федеральних земель на основі результатів нових виборів 2013 р.

Список використаної літератури

1. Выборы в Германии начались с дуэли в Бундестаге [Електронний ресурс]. – Режим доступа : <http://wek.ru/politika/83060-vybory-v-germanii-nachalis-s-duyeli-v-bundestage.html>.
2. Германия. Парламентские выборы 1994 [Електронний ресурс]. – Режим доступа : <http://www.electoralgeography.com/new/ru/countries/g/germany/germany-legislative-election-1994.html>.
3. Германия. Парламентские выборы 1998 [Електронний ресурс]. – Режим доступа : <http://www.electoralgeography.com/new/ru/countries/g/germany/germany-legislative-election-1998.html>.
4. Германия. Парламентские выборы 2002 [Електронний ресурс]. – Режим доступа : <http://www.electoralgeography.com/new/ru/countries/g/germany/germany-legislative-election-2002.html>.
5. Германия. Парламентские выборы 2005 [Електронний ресурс]. – Режим доступа : <http://www.electoralgeography.com/new/ru/countries/g/germany/germany-legislative-election-2005.html>.
6. Германия. Парламентские выборы 2009 [Електронний ресурс]. – Режим доступа : <http://www.electoralgeography.com/new/ru/countries/g/germany/germaniya-parlamentskie-vybory-2009.html>.
7. Диманис М. Германия: итоги выборов / М. Диманис // Мировая экономика и международные отношения. – 1995. – № 10. – С. 88–93.
8. Иерусалимский В. ФРГ: партийный ландшафт накануне выборов / В. Иерусалимский // Современная Европа. – 2009. – № 2. – С. 129–142.
9. Итоги выборов в Германии: дайджест // Перспективы [Електронний ресурс]. – Режим доступа : http://www.perspektivy.info/oykumena/europe/itogi_vyborov_v_germanii_dajdzhest_2009-10-02.htm.
10. Итоги парламентских выборов в Германии / Центр мониторинга демократических процессов «Кворум» [Електронний ресурс]. – Режим доступа : <http://www.cmdp-kvorum.org/news/mass-media/387>.
11. Кудряченко А. Парламентська система ФРН – засадчий принцип західної демократії / А. Кудряченко // Віче. – 2002. – № 4. – С. 69–74.
12. Павлов Н. Германия : Quo Vadis? / Н. Павлов // Мировая экономика и международные отношения. – 2006. – № 3. – С. 31–40.
13. Рудич С. Політичні партії Німеччини / С. Рудич // Віче. – 2000. – № 8. – С. 139–154.
14. Силіна Т. Німецька інтрига: [Хід виборів у парламент ФРН] / Т. Силіна // Дзеркало тижня. – 2002. – 21 верес. – С. 5.
15. Andreas Hahn. Das Ergebnis der 13. Bundestagswahl am 16. Oktober 1994 / Hahn Andreas [Електронний ресурс]. – Режим доступа : <http://www.electoralgeography.com/new/ru/wp-content/gallery/germany1998/Bundestagswahl98.gif>.
16. Andreas Hahn. Das Ergebnis der 14. Bundestagswahl am 27. September 1998 / Hahn Andreas [Електронний ресурс]. – Режим доступа : <http://www.electoralgeography.com/new/ru/wp-content/gallery/germany1998/Bundestagswahl98.gif>.
17. Endgültiges Ergebnis der Bundestagswahl 2009 [Електронний ресурс]. – Режим доступа : http://www.bundeswahlleiter.de/de/bundestagswahlen/BTW_BUND09/ergebnisse/bundesergebnisse/themkarten/tk_erststimmenmehrheit_99.html.

Адреса для листування:

43000, м. Луцьк, вул. Винниченка, 28, кімн. 4.

Статтю подано до редколегії
23.10.2012 р.